

Entrevista a la Dra Clara Pareja Rossell, Subdirectora general d'Ordenació i Qualitat Sanitàries i Farmacèutiques del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, i sòcia de SCQA, amb motiu del dia Mundial de Seguretat del Pacient

Per què és important la seguretat dels pacients per al Departament de Salut?

La seguretat dels pacients pretén reduir risc de dany innecessari associat a l'atenció sanitària fins a un mínim acceptable. Fa referència a les nocions col·lectives dels coneixements del moment, als recursos disponibles i al context en què es presta l'atenció, ponderat davant del risc de no dispensar el tractament o de dispensar-ne un altre.

Quan visiteu un professional sanitari, preneu un medicament o feu ús dels centres d'atenció sanitària, voleu sentir-vos segurs i confiats. Així mateix, els professionals de la salut treballen per oferir un servei d'assistència segur, efectiu i eficient.

Les autoritats i organitzacions sanitàries, els professionals que hi treballen i la ciutadania que és atesa en aquests serveis formem un equip per facilitar una atenció segura. La comunicació i col·laboració estreta entre pacients, familiars i professionals és clau per millorar la seguretat a l'assistència sanitària. Tots som responsables a l'hora de reduir i prevenir els incidents i esdeveniments adversos derivats de l'atenció mèdica. Per això, el Departament de Salut té en compte totes les perspectives en desplegar la seva política de qualitat i seguretat.

Quin paper té el Departament de Salut per facilitar una atenció més segura?

El Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya té el compromís de facilitar a la ciutadania una atenció sanitària de qualitat i segura a través de totes les organitzacions sanitàries. Aquest compromís es tradueix en impulsar una política de qualitat i seguretat que es desplega a tot el territori.

Aquesta política de qualitat i seguretat dels pacients identifica el lideratge, la cultura i la participació dels professionals com a eixos principals de l'estratègia de qualitat amb la finalitat d'implantar models de gestió de la qualitat; facilitar la gestió per processos; gestionar el risc assistencial; potenciar la recerca i la formació; la millora continua i l'avaluació de resultats orientats a les necessitats de la ciutadania.

L'estratègia en seguretat del pacient del Departament de Salut consisteix bàsicament a promoure accions proactives per evitar l'aparició d'incidents/esdeveniments adversos relacionats amb la pràctica assistencial i el seu entorn, i accions retroactives per identificar-les, analitzar-les i promoure accions de millora per evitar que es repeteixin.

Per això una tasca fonamental del Departament és desenvolupar eines que facilitin als centres sanitaris el registre i avaluació de les activitats i, alhora, que permetin fer el seguiment i avaluació d'aquesta estratègia.

L'eina més important que estem desenvolupant actualment és la Plataforma de Seguretat dels Pacients de Catalunya (PSP Cat). Des del 2021, el Departament de Salut i la Unitat de Qualitat Territorial de Institut Català de la Salut del Camp de Tarragona mantenen una aliança estratègica per desenvolupar la PSP Cat, un projecte que permetrà implantar diferents aplicacions tecnològiques enfocades a millorar la seguretat dels pacients a Catalunya.

La plataforma està formada per tres eines. D'una banda, un nou sistema de notificació d'incidents de seguretat dels pacients de Catalunya (SNI SP Cat) basat en el coneixement existent i l'experiència prèvia a les organitzacions sanitàries catalanes en sistemes de notificació d'incidents. En segon lloc, l'eina de gestió proactiva del risc PROSP Cat (aplicació proactiva en seguretat dels pacients). Aquesta eina facilita llistes de verificació parametritzables per a cada organització. Aquestes llistes permeten identificar els quasi-incidentes abans que arribin al pacient, i per tant gestionar el risc evitable de manera que es puguin reduir aquest risc i el dany al pacient en els punts d'atenció.

Finalment, un quadre de comandament de seguretat dels pacients per als diferents equips, centres i entitats sanitàries que permetrà als equips planificar les millores i continuar garantint una atenció segura.

Totes aquestes eines permetran que els centres tinguin el seu propi mapa de riscos en seguretat del pacient i el Departament de Salut de tot Catalunya, de manera agregada i avançar en l'estratègia de seguretat del pacient de tota l'atenció sanitària catalana.

El lema del dia mundial de Seguretat del Pacient del 2022 és la “Medicació sense danys”. Quines accions es promouen des del Departament per reduir el dany associat als medicaments?

Com cada any, des de la seva proclamació per primera vegada al 2019 durant la 72a Assemblea Mundial de l'Organització Mundial de la Salut (OMS), el 17 de setembre se celebra el Dia Mundial de la Seguretat del Pacient amb l'objectiu d'impulsar mesures dirigides a reduir els danys evitables derivats de l'assistència sanitària.

Sota el lema "Medicació sense danys", el Dia Mundial de la Seguretat dels Pacients 2022 reafirma i potencia els objectius assenyalats el 2017 al tercer Repte Mundial de l'OMS per a la Seguretat dels Pacients. Tot i la feina i els esforços realitzats en els darrers anys, les pràctiques de medicació poc segures i els errors de medicació figuren entre les principals causes de danys evitables en l'atenció de salut a tot el món i suposen més del 50% del total dels esdeveniments adversos en tots els sistemes sanitaris.

Els objectius d'aquesta campanya són els següents:

1. Augmentar la conscienciació mundial sobre l'elevada càrrega de danys relacionats amb els medicaments a causa d'errors de medicació i pràctiques insegures, i advocar per adoptar mesures urgents encaminades a millorar l'ús segur dels medicaments.
2. Implicar les principals parts interessades i els agents involucrats en els esforços per prevenir els errors de medicació i reduir els danys.
3. Apoderar pacients i familiars perquè participin activament en l'ús segur dels medicaments.
4. Ampliar l'aplicació del tercer repte mundial per la seguretat dels pacients: "Medicació sense dany".

Tenint en compte la complexitat que suposa reduir els danys relacionats amb els medicaments, la campanya fa una crida a tots els agents involucrats —líders i responsables de polítiques institucionals, gestors dels sistemes de salut, professionals sanitaris, i pacients, familiars i ciutadania a general— a prioritzar i dur a terme accions dirigides a la seva prevenció. Accions que concerneixen tots els professionals de l'àmbit de la salut, particularment els d'atenció primària, atesa la seva funció coordinadora i integradora de les necessitats d'assistència dels pacients. El rol dels professionals d'atenció primària és clau per promoure un ús segur dels medicaments en les tres àrees de treball prioritzades per l'OMS: la polimediació, les situacions d'alt risc i les transicions assistencials i els riscos derivats de l'ús dels medicaments que s'assemblen en l'etiquetatge i sonen similar. La revisió clínica de la medicació i la conciliació de medicació després de les transicions assistencials, la consideració de les particularitats de cada pacient en el context de malaltia, el context social i laboral. Facilitar informació, formació i capacitació en l'ús segur dels medicaments que necessiten els pacients són tasques que contribueixen a reduir els riscos de danys associats a l'ús dels medicaments.

A més, l'OMS remarca la necessitat de continuar treballant per garantir la qualitat i la seguretat dels medicaments en ells mateixos. Mesures com una denominació adequada, etiquetatge i envasament que evitin confusions per similitud en el nom o en la isoaparença, i redueixin errors d'utilització. També considera necessari treballar en el procés de la logística de distribució i emmagatzematge de manera que garanteixi la disponibilitat dels fàrmacs necessaris i en bones condicions d'ús, per aconseguir el producte correcte en el punt d'atenció correcta, que ajudi als professionals a dispensar una atenció de qualitat i segura.

Per facilitar la divulgació a les xarxes socials dels continguts i les activitats que es realitzin al voltant de la jornada, el hashtag que proposa l'OMS és [#WorldPatientSafetyDay](#). El Departament de Salut també ha proposat que es mostri el suport a la campanya 2022 amb les etiquetes [#medicaciósensedanys](#) i, a més, que s'esmentin els perfils [@WHO](#) i [@salutcat](#).

Quines activitats promou el Departament per a un ús segur dels medicaments?

Les activitats que es promouen des del Departament abasten tots els àmbits assistencials, des d'atenció primària, hospital d'aguts i atenció intermèdia i abasta tant l'àmbit públic com el privat tant en la gestió proactiva (activitats que gestionen el risc per reduir els danys) com en la gestió reactiva (activitats per a la gestió dels incidents de seguretat dels pacients).

Des del punt de vista de la gestió proactiva, l'ús segur dels medicaments es potencia, des del moment de la prescripció, facilitant eines de prescripció segura a nivell d'atenció primària per mitjà de la història clínica electrònica ECAP. Entre les diferents eines hi ha el PREFASEG que ofereix al professional prescriptor accés a guies terapèutiques, protocols d'optimització d'ús d'antibiòtics, informació de possibles interaccions i al·lèrgies. També permet fer una revisió de l'estat de les prescripcions en curs mitjançant l'eina SELFAUDIT.

D'altra banda, tant a nivell d'hospitals com de l'atenció primària es promouen pràctiques segures en el procés d'ús dels medicaments a través de l'acreditació dels serveis de farmàcia, la prescripció electrònica, els sistemes de dispensació unidosi a les unitats d'hospitalització així com la promoció de procediments normalitzats de treball i llistes de verificació a través del PROSP Cat relacionats amb l'ús segur dels medicaments, incloses les vacunes. Aquest any, els centres assistencials de Catalunya han fet servir la llista de verificació de vacunació COVID19 del PROSP Cat per facilitar la recollida d'incidències en el procés i generar accions immediates de millora. Això ha facilitat el treball dels professionals i ha garantit una vacunació més segura a la ciutadania.

Des del punt de vista de la gestió reactiva, es promou la notificació dels incidents de seguretat dels pacients a través del SNISSPCat i una anàlisi i gestió dels mateixos per identificar quines barreres han fallat i impulsar propostes d'accions de millora. D'aquesta manera contribuïm a construir dia a dia una organització que aprèn i innova per la seguretat dels pacients i la ciutadania de Catalunya.

Al canal de Seguretat dels Pacients del Departament de Salut trobareu informació disponible en relació amb l'ús segur dels medicaments i material informatiu (pòsters, tríptics i vídeos) a la pàgina de la campanya del Dia Mundial.

https://seguretatdelspacients.gencat.cat/ca/professionals/bones_practiques/com_evitar_errors_en_la_medicacio/

El [butlletí NewsPacient Segur](#) és una publicació que pretén difondre les darreres novetats sobre seguretat dels pacients tant en l'àmbit nacional com en l'internacional i també les iniciatives que impulsa el Departament de Salut per fer una atenció sanitària més segura. Coincidint amb la campanya, s'ha elaborat un monogràfic dedicat a l'ús segur de la medicació.

Amb quina estructura compte el Departament per promoure la Seguretat dels Pacients a les organitzacions?

La Subdirecció d'Ordenació i Qualitat Sanitàries i Farmacèutiques juntament amb el Servei de Promoció de la Qualitat i la Bioètica defineix la política de qualitat i seguretat dels pacients del Departament i aquesta es desplega a les organitzacions sanitàries tant públiques com privades a través d'una estructura en xarxa, diferents direccions i unitats de qualitat en el territori.